

Nota van Beantwoording Transitievisie Warmte

Onderwerp Voorlopige Transitievisie Warmte
Registratienummer Z/21/109424 / DOC-21186172
Datum 4 augustus 2021
Aan Gemeenteraad
Van Kees Oskam

Inleiding

De gemeenten Bodegraven-Reeuwijk heeft de mogelijkheid geboden om te reageren op de voorlopige Transitievisie Warmte (TVW) Bodegraven-Reeuwijk. De voorlopige visie is ter inzage gelegd van 23 juni tot en met 3 augustus 2021. Alle informatie was vanaf 21 juni beschikbaar op de website (<https://gemeente.bodegraven-reeuwijk.nl/transitievisie-warmte>) en er is een online presentatie over de TVW gegeven op 9 juni. Bij de presentatie waren er 35 aanwezigen en deze is terug te zien op ons Youtube-kanaal. Er zijn vijf zienswijzen binnengekomen. Deze nota geeft een overzicht van de ontvangen reacties en de antwoorden daarop en beschrijft tot welke wijzigingen in de TVW dit leidt.

Inspraakreacties

Zienswijze	Samenvatting	Reactie	Wijzigingen
1.	Beperkt u zich tot maatregelen, die alleen ten goede van de burgers komen. Geforceerd van het gas af is zinloos.	<u>Doelstelling:</u> Het Rijk heeft in het landelijke Klimaatakkoord de doelstelling gesteld dat in 2050 de gebouwde omgeving aardgasvrij is. De Transitievisie Warmte van de gemeente geeft hier uitvoering aan, en is verplicht deze op te stellen.	-
2.	Gemeente heeft mogelijkheid om gebieden aan te wijzen waar aardgas behouden mag worden.	<u>Behoud aardgas:</u> De gemeente heeft geen mogelijkheid om een uitzondering te maken voor bestaande bouw of een wijk aan te	-

	<p>Waarom wordt hier geen gebruik van gemaakt?</p> <p>Wie draagt de kosten voor transitie naar aardgasvrij? Het gaat veel geld kosten en hoe moeten inwoners het betalen? Zijn er ook simpele, concrete rekenvoorbeelden?</p> <p>Hoe uitputtend en toekomstbestendig is de lijst met mogelijkheden van duurzaam verwarmen in de Transitievisie Warmte?</p> <p>Hoe wordt alle elektriciteit opgewekt? Kan het net het wel aan?</p>	<p>wijzen waar aardgas blijft. Wel zijn er in de gemeente gebieden (buitengebied) en specifieke woningen (monumenten) waarvoor wij kansen zien voor hernieuwbaar gas in de toekomst, ondanks de beperkte beschikbaarheid. Voor 2030 is er geen beschikbaarheid van hernieuwbare gassen voor de gebouwde omgeving.</p> <p><u>Betaalbaarheid</u>: Betaalbaarheid is een belangrijk punt voor de gemeente Bodegraven-Reeuwijk en wij maken ons daar ook zorgen over. Alle gemeenten zien dit probleem en dringen collectief bij Rijk aan op een goede regeling. Het Rijk geeft aan te streven naar woonlastenneutraliteit¹ voor zoveel mogelijk mensen door de gemiddelde kosten voor energie te verlagen, subsidies te geven en aantrekkelijke financieringsmogelijkheden te bieden. De kosten voor de warmtetransitie verschillen sterk per gebied en zelfs per woning. In Wijkuitvoeringsplannen wordt concreter wat de kosten zijn voor een buurt of gebied. Dan is het mogelijk om meer toegespitste en concrete rekenvoorbeelden te tonen.</p> <p><u>Innovatie</u>: De TVW wordt elke vijf jaar geactualiseerd. Bijna alle bekende warmte technieken zijn meegenomen in de analyse voor onze gemeente. Alleen zonthermie is nog niet meegenomen, maar laat wel potentie zien voor onze gemeente en behoeft meer onderzoek. Bij de actualisatie van de TVW zullen eventuele nieuwe technieken meegenomen worden.</p> <p><u>Opwekking elektriciteit</u>: De TVW focust zich op duurzame warmte en maakt geen keuzes in het opwekken van duurzame elektriciteit. Natuurlijk staat duurzame warmte staat niet op zichzelf, en is het onderdeel van de bredere energietransitie (zie pag. 15 van rapport TVW). In de Regionale Energie Strategie (RES) staat hoe en waar we in onze regio schone elektriciteit kunnen opwekken. Zie voor meer informatie de website van RES Midden Holland.</p>	
--	---	--	--

¹ Het gelijk blijven of lager worden van de maandelijkse lasten die een huishouden betaalt aan energie (gas, elektriciteit, warmte) en hypotheeklast of huur.

<p>3.</p>	<p>Het geschikt maken van bestaande woningen voor warmtepompen zo ongeveer onbetaalbaar. Hoe denkt de gemeente dit op te lossen?</p> <p>Persoonlijk zie ik meer oplossingen in waterstof als brandstof. Bovendien zijn de bestaande gasleidingen geschikt voor het transport van deze brandstof.</p> <p>Ik ben tegen grootschalige zonneweiden. Wij moeten inzetten op zonnepaneel op dak. Er is ook een probleem met het elektriciteitsnet en het terug leveren van energie. Windenergie alleen opwekken waar geen overlast is, zoals de snelweg.</p> <p>Biomassa leidt tot ontbossing en is geen goede energiebron voor de toekomst. Fijn dat er geen centrale wordt gebouwd.</p> <p>Er is veel overlast van houtstook en komen steeds meer houtkachels bij. Ik mis de ontmoediging van houtstook en het benoemen van het Schone Lucht Akkoord. Het is niet een acceptabel alternatief voor aardgas.</p>	<p>Zie <u>Betaalbaarheid</u> bij zienswijze 2.</p> <p><u>Waterstof</u>: De toekomstige beschikbaarheid van hernieuwbare gassen (waterstof en groen gas) is onzeker en niet voor 2030 beschikbaar. Hernieuwbare gas is, vanwege de hoge calorische waarde, vooral nodig als grondstof in de industrie en voor vliegtuigen. De verwachting is dat er niet voldoende zal zijn om meer dan een klein deel van de huishoudens mee te verwarmen. Daarom zet onze gemeente, net als andere gemeenten in Nederland, niet voor alle buurten in op hernieuwbare gassen. Waterstof kan niet zonder meer via het bestaande gasnetwerk worden getransporteerd, daarvoor moeten eerst aanpassingen worden gedaan aan het netwerk en ook een waterstofketel worden aangeschaft.</p> <p>Zie <u>Opwekking elektriciteit</u> bij zienswijze 2. Zon op dak heeft in de Regionale Energie Strategie 1.0 de voorkeur.</p> <p><u>Biomassa</u>: Dank voor uw toelichting op de onderschrijving van deze keuze.</p> <p><u>Houtstook</u>: Houtstook levert inderdaad gezondheidsschade op. In de TVW wordt daarom dan ook niet gesproken over bijvoorbeeld pelletkachels. Wij zullen echter alsnog in onze visie aangeven dat wij het structureel gebruik van pelletkachels niet zien als voorkeursoplossing. In het kader van het Schone Lucht Akkoord zal er van gemeente wege nog onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden om houtstook bij nieuwbouw te verbieden. Ook zullen wij de voorlichting rondom houtstook nog verder intensiveren.</p>	<p>Toevoegen aan pagina 24 onder 'Biogrondstoffen voor collectieve verwarming':</p> <p><i>Het structureel toepassen van biomassa en/of pelletkachels wordt niet gezien als een voorkeursoplossing. Een pelletkachel is een zuinige houtkachel die brandt op samengeperste houtkorrels (pellets). Bij het gebruik van een pelletkachel komt fijnstof in de lucht, daarom wordt een pelletkachel in de gebouwde omgeving sneller afgeraden. Fijnstof heeft een slechte invloed op je gezondheid en het milieu. De gemeente is daarom ook ondertekenaar van het Schone Lucht Akkoord.</i></p>
<p>4.</p>	<p>Rapport vertoont grote omissies en het uitgangspunt is al fout. We willen van fossiele brandstof af.</p>	<p>Indiener geeft niet aan welke omissies hij bedoelt. Zie bij Zienswijze 1 voor meer informatie over de <u>Doelstelling</u> aardgasvrij.</p>	<p>-</p>

<p>5.</p>	<p>Ondernemers Collectief Bodegraven (OCB) achten dat bedrijventerreinen Broekvelden en Grote Wetering in 2030 aardgasvrij zijn erg ambitieus. Bedrijfsvoering moet op lange termijn gehandhaafd blijven en energiekosten maken deel uit van de kostprijs. Deze hebben dus ook invloed op de concurrentiepositie. Wij achten kansen voor aquathermie twijfelachtig en dringen aan op een bredere scope en uitwerking.</p> <p>Expliciet onderzoek naar toepassing hernieuwbare gassen (groen gas, waterstof) zou interessante mogelijkheden kunnen opleveren voor grote energiegebruikers.</p> <p>Staan open voor vernieuwingen en verduurzaming, als onderdeel van hun bedrijfsstrategie. Onderstrepen duurzame bedrijfsvoering en een gestage reductie van de CO²-uitstoot.</p>	<p><u>Verkenning</u>: Er is sprake van een eerste verkenning, waarbij aquathermie als een van de mogelijkheden wordt onderzocht. Hierbij gaan we in gezamenlijkheid onderzoeken of het mogelijk is en ook op welke termijn.</p> <p><u>Hernieuwbare gassen</u>: Waterstof en groen gas is slechts beperkt beschikbaar. Het zou geschikt zijn voor grote energiegebruikers met industriële processen welke een hoge temperatuur nodig hebben, maar niet voor de ruimteverwarming van bedrijven. Zie ook <u>Waterstof</u> bij zienswijze 3.</p> <p><u>Duurzame bedrijfsvoering</u>: Wij waarderen dat OCB zich wilt inzetten voor een klimaatneutrale gemeente, de noodzaak van reductie van de CO²-uitstoot en duurzame bedrijfsvoering onderschrijft. De gemeente gaat graag met u in gesprek over de verdere verduurzaming en warmtetransitie van de bedrijventerreinen.</p>	<p>-</p>
<p>6.</p>	<p>Het aardgasvrij maken van woningen zal een enorme kostbare klus zijn. Waarbij niet iedereen de kosten kan dragen en ervan overtuigd zullen zijn dat het een oplossing is.</p> <p>Zonnepanelen lijken mij makkelijker te subsidiëren en installatie op daken zal veel opleveren. Ik ben tegen hele weides met zonnepanelen, liever hou ik ruimte voor natuur.</p> <p>Waar ik me vooral zorgen over maak is de alternatieven die mensen zullen zoeken met name houtstook! Dit geeft enorm veel overlast. In de bebouwde kom zou het verboden moeten worden. Ik mis dan ook ontmoediging van</p>	<p>Zie <u>Betaalbaarheid</u> bij zienswijze 2.</p> <p>Zie <u>Opwekking elektriciteit</u> bij zienswijze 2. Zon op dak heeft in de Regionale Energie Strategie 1.0 de voorkeur.</p> <p>Zie <u>Houtstook</u> bij zienswijze 3.</p>	<p>Wijziging zoals aangegeven bij zienswijze 3, tbv onderwerp Houtstook.</p>

	houtstook in de transitie visie.		
7.	<p>Aquathermie lijkt een aantrekkelijke warmtebron, maar de praktijkervaring is tot nu toe slechts beperkt tot kleinschalige toepassing en niet grootschalig. Dus grootschalige toepassing lijkt mij risicovol voor de warmtelevering. Aanpak van gemeente rond warmteleveringsproblematiek met ETECK in Weideveld laat te wensen over. Belangrijk hierbij is dat verantwoordelijkheden moeten helder gedefinieerd worden en blijven, mocht bijvoorbeeld een project mislukken.</p> <p>Volledig elektrische verwarming mbv warmtepompen is niet geschikt voor de wat oudere gebouwoorraad. Daarnaast zijn warmtepompen zijn met name geschikt voor lage temperatuur vloerverwarming. Dat impliceert dan grootschalige renovatie van de woningvoorraad. Wie gaat dat betalen? Zorg voor heldere communicatie, waarschijnlijk zijn er forse meerkosten.</p> <p>Ontkoppel het gasnet niet, dit zou op langere termijn interessant kunnen zijn om waterstof te transporteren.</p> <p>De uitgangspunten en randvoorwaarden zijn nietszeggend, maak ze SMART. Definieer welke sub-doelstellingen de gemeente wil behalen.</p> <p>Zorg dat er voldoende kennis aanwezig is, op technisch inhoudelijk en projectmanagement niveau. Zoek deze kennis op provinciaal of landelijk niveau.</p>	<p><u>Warmtelevering:</u> IF Technology heeft de haalbaarheidsstudie Thermisch energie uit oppervlaktewater (TEO) uitgevoerd voor Bodegraven-Reeuwijk. Hieruit blijkt dat er theoretische potentie is voor aquathermie, maar de daadwerkelijk toepassing, grootte en business case moet verder onderzocht worden. Daarom heeft de gemeente ook gekozen om eerst verder te verkennen in de startgebieden. Hierbij is de zekerheid van de warmtelevering een essentieel onderdeel, we willen niet dat onze inwoners in de kou komen te staan. Tijdens de verkenning nemen we lessen en ervaringen mee die we binnen en buiten onze gemeente opdoen, zoals in de buurt Weideveld (zie kader op pagina 18 van rapport).</p> <p>De overstap naar duurzame warmtebronnen vraagt inderdaad aanpassingen aan de woningvoorraad, waarbij de betaalbaarheid van de warmtetransitie voor onze inwoners voorop staat. Zie ook Betaalbaarheid bij zienswijze 2.</p> <p>Zie Waterstof bij zienswijze 3. Voor beperkt aantal woningen zal hernieuwbare gas, zoals waterstof, worden ingezet en wordt het gasnet aangepast/behouden. Voorlopig is er überhaupt nog geen sprake van ontkoppeling van het gasnet.</p> <p><u>SMART:</u> Het is een strategische visie en nog geen Wijkuitvoeringsplan. Het geeft dus op strategisch niveau de uitgangspunten mee en zijn op deze wijze geformuleerd. Bij de Wijkuitvoeringsplannen komen meer toegepaste rekenvoorbeelden en randvoorwaarden.</p> <p><u>Kennis:</u> De gemeente heeft niet alle specialistische kennis in huis. Daarom werken wij samen op regionaal verband voor kennisdeling over de Transitievisie Warmte (Midden Holland, Provinciaal), maar ook om de warmtetransitie met elkaar af te stemmen (Regionale Warmte Structuur). Daarnaast wordt er landelijk ook samengewerkt en best practice gedeeld (door Expertise Centrum Warmte, Programma Aardgasvrije Wijken).</p>	-

Volledige zienswijzen

Zienswijze 1:

Volgens de Britse denktank Carbon Tracker zijn er voornemens voor 368 nieuwe kolencentrales in China, 92 in India, 107 in Indonesië, 14 in Japan en 41 in Vietnam, in totaal 622. Beperkt u zich daarom tot maatregelen, die alleen ten goede van de burgers komen, zoals isolatie en zonnepanelen. Geforceerd van het gas af is zinloos.

Zienswijze 2:

Gemeenten hebben de mogelijkheid om, na een afweging van belangen, gebieden aan te wijzen waar woningen/gebouwen aardgas mogen blijven gebruiken. In de Transitievisie is alleen voor Bodegraven-Centrum deze optie opgehouden. Dat is mager, graag verneem ik waarom. Ook verneem ik graag welke gebieden in aanmerking kunnen komen voor het behoud van de verplichte gasaansluiting.

Daarnaast spreekt de Transitievisie over 'keuzevrijheid voor eigenaren'. De opties zijn echter beperkt tot enkele keuzes en dan is het de vraag of die opties afdoende zullen zijn.

In het verlengde hiervan wordt in het document enkel zeer omfloerst gesproken over wie de kosten voor de transitie moet dragen. Zijn het de inwoners? En hoe moeten die het dan betalen? En wat als ze weigeren mee te doen of het niet kunnen betalen? Welke opties heeft een inwoner? Welke rechten en welke plichten? Of is het de gemeente die betaalt? Maar waarvan betaalt die het dan, zeker in het geval van Bodegraven-Reeuwijk? Of betaalt de Rijksoverheid? Aan wie betaalt die, aan de gemeente of rechtstreeks aan de inwoner? En waar draagt het Rijk mogelijk aan bij? Graag een antwoord op deze vragen.

Is het niet eerlijker om niet alleen in toekomstbeelden en abstracties te praten, maar ook simpele, concrete rekenvoorbeelden te geven? Wellicht dat met het verbeteren van technieken de genoemde kosten zullen meevallen, maar de transitie gaat veel geld kosten. Als inwoners (of wie dan ook) dat moeten gaan betalen, is het dan niet rechtvaardig hen een raming van de kosten (en eventuele opbrengsten) mee te geven?

Tevens ben ik benieuwd waarom bij elektriciteit enkel de opties 'wind' en 'zon' staan genoemd, terwijl er nog veel meer opties zijn. Denk bijvoorbeeld aan kernenergie of stroom uit gas- en kolencentrales (die zullen in verband met leveringszekerheid niet allemaal dicht gaan, in ieder geval niet op korte en middellange termijn). Wordt hierbij wel rekening gehouden met de toekomst? Diverse innovaties liggen in het verschiet. Andere zijn misschien nog wel niet bekend op dit moment. Kortom, leggen we ons hiermee niet vast op een beperkt aantal opties die ook nog eens niet allemaal top zijn, of beter dan wat we nu hebben?

Dit geldt ook voor de mogelijke manieren van verwarmen. De Transitievisie noemt een uitputtende lijst, maar is die wel uitputtend? En hoe toekomstbestendig is deze? Zeker vanwege de inzet op elektrisch: kan het net dat wel aan, nu en in de toekomst? Hoe worden andere factoren meegenomen, zoals de stijgende vraag naar elektriciteit (denk alleen al aan elektrisch rijden, domotica en 'slimme' zaken in de openbare ruimte)? En: hoe wordt al die elektriciteit nu en straks opgewekt? Graag een antwoord.

Zienswijze 3

Voor het aardgasvrij maken van woningen worden warmtepompen als oplossing gezien. De warmtepompen kennen echter nogal de nodige 'kinderziekten'. Zie het nieuwbouwproject in Waarder (Julianastraat). Ik adviseer u om bij de bewoners te raden te gaan. Daarnaast is het geschikt maken van bestaande woningen voor warmtepompen zo ongeveer onbetaalbaar. Hoe denkt de gemeente dit op te lossen?

Persoonlijk zie ik meer oplossingen in waterstof als brandstof. Bovendien zijn de bestaande gasleidingen geschikt voor het transport van deze brandstof.

Energiebron: er wordt gesproken over grootschalige zonneweiden. Hier ben ik op tegen. In een overbevolkt land als Nederland horen zonnepanelen op daken. Ik stel voor om in te zetten op woningen maar ook op gebouwen op industrieterreinen. Ik weet wat nu de bezwaren zijn: veel gebouwen zijn nog niet geschikt en de

brandverzekering wordt onbetaalbaar. Hier moet aan gewerkt worden. Terzijde: volgens mij is er ook nog een probleem met het elektriciteitsnet dat grote hoeveelheden zonne-energie niet kan terug leveren.

Voor wat betreft windenergie: alleen op locaties waar geen overlast is (geluid en slagschaduw), niet te hoog en denk ook aan de natuur (o.a. trekroutes van vogels)! Windmolens maken veel vogelslachtoffers en bederven ook nog eens het uitzicht. Mogelijk alleen windmolens vlakbij de snelweg?

Biomassacentrales zijn een regelrechte ramp voor de natuur. Hele bossen in o.a. Estland worden gekapt voor onze zogenaamd CO2 neutrale centrales. Goed om te horen dat in de gemeente geen centrale wordt gebouwd. M.i. is het absoluut geen goede energiebron voor de toekomst.

Tot slot voor mij een grote punt van zorg. Veel mensen zien houtstook nu als alternatief voor de hoge energieprijzen. Dit is een ontzettend zorgelijke trend. Er is nu al veel overlast en ik verwacht dat dit steeds erger wordt. Ieder jaar komen er weer meer houtkachels bij. Daarnaast wordt er ook in tuinen gestookt voor de gezelligheid. De gemeente heeft het schone lucht akkoord getekend. Ik mis in de transitievisie warmte het onderwerp houtstook. En dan bedoel ik uiteraard de ontmoediging hiervan. Ik hoop nog steeds op een verbod in de bebouwde kom. Graag hoor ik de gemeente ervoor gaat zorgen dat houtstook niet als alternatief wordt gezien voor het gasloos maken van een woning. Gelet ook op de onderzoeksresultaten van het RIVM en mede gelet op de toename van klachten is houtstook een niet acceptabel alternatief voor gas.

Ik hoop u met bovenstaande zienswijze voldoende te hebben geïnformeerd. Ik zie uw reactie graag tegemoet.

Zienswijze 4

Rapport vertoont grote omissies en het uitgangspunt is al fout. We willen van fossiele brandstof af.

Zienswijze 5

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met grote interesse heeft het Ondernemers Collectief Bodegraven (OCB), dat de belangen van de ondernemers op de bedrijventerreinen Broekvelden en Grootte Wetering behartigt, kennis genomen van de Transitievisie Warmte van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

In deze visie wordt de weg aangegeven naar een klimaatneutrale gemeente, waarbij de bedrijventerreinen Broekvelden en Grootte Wetering als proefgebieden zijn aangewezen. Op deze terreinen zorgen veel bedrijven voor een belangrijk gedeelte van de lokale werkgelegenheid. Graag onderstrepen wij de reeds door het OPBR verwoorde reactie dat het belangrijk is dat de bedrijfsvoering op lange termijn gehandhaafd blijft. Dat een duurzame bedrijfsvoering en een gestage reductie van de CO₂-uitstoot hiervoor van groot belang zijn behoeft verder geen betoog.

In de Transitievisie Warmte wordt aangegeven dat het streven is dat de genoemde terreinen in 2030 aardgasvrij zijn. Dit achten wij erg ambitieus. Met klem wijzen wij op de economische belangen van de ondernemingen: energiekosten maken een belangrijke component uit van de kostprijs. Het kan en mag niet zo zijn dat vanwege de toegedichte voortrekkersrol de bedrijven met onevenredige kostenverhogingen krijgen te maken. Dat zou hun concurrentiepositie sterk verminderen, hetgeen absoluut onwenselijk is.

In navolging van het OPBR stellen ook wij dat de kansen die worden toegekend aan de aquathermie en warmtemeter juist bij bedrijventerreinen twijfelachtig zijn en daarom minder voor de hand liggend zijn dan in de Transitievisie Warmte wordt gesteld. Wij dringen er op aan dat de uitwerking een -veel- bredere scope heeft, waarbij wij in eerste instantie vooral aandacht vragen voor zonne-energie. Gelet op de hoeveelheid beschikbare daken kan door het plaatsen van zonnepanelen herbruikbare energie worden gewonnen. Daarnaast zou expliciet onderzoek naar de toepassing van groengas en/of waterstof juist voor de grote energiegebruikers op de bedrijfsterreinen wellicht interessante mogelijkheden opleveren.

Wij voegen hier nadrukkelijk aan toe dat bedrijven in het algemeen open staan voor vernieuwingen en verduurzaming, als onderdeel van hun bedrijfsstrategie. De consument vraagt hier immers om. Door hier zorgvuldig op in te spelen kunnen bedrijven op een positieve en natuurlijke manier worden meegenomen op de weg naar een klimaatneutrale gemeente. Vergroting van het draagvlak zorgt er vanzelf voor dat bij investeringen een afweging wordt gemaakt hoe veranderingen in het eigen energiegebruik en verbeterde isolatie bijdragen aan een CO₂-vrije uitstoot.

Bodegraven, juli 2021
Bestuur Ondernemers Collectief Bodegraven

Peter Domburg,
Voorzitter

Zienswijze 6

Het aardgasvrij maken van woningen zal een enorme kostbare klus zijn. Waarbij niet iedereen de kosten kan dragen en ervan overtuigd zullen zijn dat het een oplossing is. Zelf woon ik sinds kort in een huurhuis met warmtepomp, dit vraagt een ander gebruik van warmte en energie gebruik. Je moet jezelf helemaal 'omprogrammeren'.

Zonnepanelen daarentegen lijken mij wat makkelijker te subsidiëren en installatie op daken van bestaande gebouwen zal in mijn beleving veel opleveren. Hele weides met zonnepanelen lijkt mij daarom niet nodig, daar ben ik ook op tegen. Nog minder ruimte voor natuur in dit kleine land.

Waar ik me vooral zorgen over maak is de alternatieven die mensen zullen zoeken en dan met name houtstook!

In mijn omgeving zijn er veel mensen overgegaan op houtkachels om energiekosten te besparen. Dit geeft enorm veel overlast. Ramen en deuren niet meer kunnen openen om het huis te luchten omdat de burens de houtkachel aan hebben, vaak met fout hout. Mensen erop aanspreken is niet te doen. In de bebouwde kom zou het in mijn ogen verboden moeten worden, voorkomt veel ellende.

Ik mis dan ook het onderwerp ontmoediging van houtstook in de transitie visie en dat baart mij zorgen voor de toekomst.

Via bovenstaande wilde ik graag mijn stem laten horen en zorg te delen.

Zienswijze 7

Met grote interesse heb ik de transitievisie warmte van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk [1] gelezen. Allereerst mijn felicitaties voor voltooien van deze visie: Het geeft een aanzet om plannen te maken voor een duurzame warmteproductie in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Daarnaast is er een aanzet gemaakt om plannen te maken op wijkniveau. Ik heb de visie doorgelezen omdat ik woonachtig ben in Bodegraven-Reeuwijk en omdat ik me als ingenieur al jaren bezig houdt met duurzame energie. Bij het doorlezen van de visie ontstonden er een paar grote vraagtekens en een aantal kritische kanttekeningen bij mij. Graag wil die met jullie delen!

1 Hieronder een aantal voorbeelden die vragen oproepen:

a. **Aquathermie wordt nu nog kleinschalig toegepast, en niet grootschalig.** Aquathermie in combinatie met een warmtenet wordt genoemd als kansrijke optie voor een groot aantal projecten, en concreet worden projecten Reeuwijk-Brug Oost, Bodegraven Broekvelden en de Groote Wetering genoemd. Op zichzelf lijkt aquathermie een aantrekkelijke optie: er is genoeg water beschikbaar, en dit zou een stabiele bron warmtebron kunnen zijn. Echter, de praktijkervaring is beperkt tot kleinschalige toepassingen, en bovendien bevindt de aquathermie zich nog in de ontwikkelfase. Ik verwacht dat dit leidt tot een onderschatting van de benodigde investeringskosten (CAPEX), en problemen rond de dimensionering in het technisch ontwerp. Een grootschalige toepassing van aquathermie lijkt mij dus behoorlijk risicovol, met mogelijk warmteleveringsproblemen. En op problemen met warmteleveringen zitten we denk ik als inwoners zeker niet te wachten. Sterker nog, de aanpak van de gemeente rond de warmteleveringsproblematiek rond ETECK in Weideveld laat zeer te wensen over en belooft weinig goeds voor een grootschalige warmtetransitie in de toekomst. Belangrijk is dat de verantwoordelijkheden en beslissingsbevoegdheid helder gedefinieerd worden en blijven. Wat gebeurt er als projecten mislukken? Wie is verantwoordelijk: het adviesbureau, de projectuitvoerder, of de gemeente? Gezien de beperkte ervaring met deze techniek op grote schaal zal mijns inziens de verantwoordelijkheid eerder vallen onder een proeftuinproject in de RES (regionale energie strategie).

b. **Volledig elektrische verwarming mbv warmtepompen is niet geschikt voor de wat oudere gebouwoorraad.** In de gebiedsatlas [2] wordt een volledig elektrische verwarming als kansrijke techniek gezien voor een groot aantal gebieden in Bodegraven-Reeuwijk. In deze optie worden de gebouwen verwarmd met warmtepompen. Warmtepompen zijn met name geschikt voor lage temperatuur vloerverwarming. Helaas heeft het overgrote deel van de woningen in Bodegraven geen vloerverwarming. Laat me dit met een voorbeeld illustreren. Een groot deel van de gebouwoorraad in bijv. Bodegraven-Noord en Bodegraven- Zuid [2] stamt van voor 1974 (resp. 59% en 54%) en heeft geen vloerverwarming. Toch staat in de gebiedsatlas vermeld dat de all-electric het meest kansrijk is. Dit impliceert dan grootschalige renovatie van deze woningvoorraad, incl. het aanbrengen van vloerverwarming. Om een idee te krijgen van de benodigde aanpassingen en kosten, lees het verhaal in referentie [3]. In dit voorbeeld kostte het de eigenaar van een jaren 70- woning ongeveer 60.000 euro om de woning aan te passen voor een laag vermogen warmtepomp. Wie gaat dat betalen?

c. **Ontkoppel het gasnet niet.** In bijlage 3 van de Transitievisie (ref [1], pg 38) staat onder de kolom 'infrastructuur in 2050' dat het gasnet veelal afgekoppeld zal zijn. Dit is nogal voorbarig. Zeker, op de korte en middellange termijn is waterstof nog niet voldoende beschikbaar, maar dat geldt niet voor de langere termijn. Zo heeft het kabinet recentelijk het HyWay27 plan geformuleerd om bestaande gasleidingen aan te passen voor het transport van waterstof, en ook voor de langere termijn geschikt te maken voor de gebouwde omgeving [4].

2 Maak de randvoorwaarden specifiek en meetbaar. Er wordt een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden genoemd om een duurzame warmtetransitie te realiseren: Duurzaam, Participatief, Lokaal en eerlijk, Betaalbaar en Realistisch. Ja, natuurlijk moet dat! Maar dit ligt zo voor de hand, dat het nietszeggend is. Maak daarom die uitgangspunten dus meetbaar en specifiek (SMART). Dus bijvoorbeeld, voor Betaalbaar: Definieer een doelstelling qua energieprijis (bijv. t.o.v. de gasprijis), en/of specificeer de verwachte renovatiekosten wanneer de verwachting is dat die kosten gemaakt gaan worden, enz. Definieer dus specifiek, wanneer welke (sub)doelstellingen de gemeente wil behalen. Dit geeft houvast in het projectmanagement en vertrouwen bij de burger.

Het geheel overziend, heb ik een aantal aanbevelingen voor u.

1. De vraag rijst of er voldoende inhoudelijke kennis aanwezig is op of rond het gemeentehuis om tot een goed onderbouwde visie en realistische plannen voor de warmtetransitie te komen. Het welslagen van deze transitie is voor nu en voor toekomstige bewoners van groot belang. Benader deze problematiek niet alleen

procesmatig en op bestuurlijk niveau, maar zorg en organiseer dat er voldoende technisch inhoudelijke en projectmanagement kennis aanwezig is. De uitdagingen over verduurzaming van de gebouwde omgeving gelden voor heel Nederland, en de opbouw van de woningvoorraad is gemiddeld vergelijkbaar [5]. Zoek de benodigde kennis en organiseer daarom inhoudelijke en projectmanagement kennis op provinciaal, of beter op landelijk niveau.

2. Zorg voor een heldere, volledige en transparante communicatie. Waarschijnlijk zullen de bewoners en bedrijven geconfronteerd worden met forse meerkosten (zie bijv. de casus in ref [3]), Wees daar eerlijk en transparant over. Formuleer de doelstellingen en randvoorwaarden SMART. En denk ook vast na over wat te doen als de meerkosten te hoog zijn voor inwoners.
3. De rijksoverheid legt de verantwoordelijkheid en uitvoering van de energietransitie -via de RES- volledig bij de lokale overheden. Dit doorschuiven van verantwoordelijkheden heeft in het verleden voor veel problemen gezorgd, zoals ook gebeurd is met bijv. de participatiewet en het sociale domein. Laat u niet opnieuw in deze hoek drijven.

Referenties

[1] Transitievisie Warmte gemeente Bodegraven-Reeuwijk Naar duurzaam verwarmen in Bodegraven-Reeuwijk, Gemeente Bodegraven Reeuwijk

[2] Gebiedsatlas Warmtetransitie overzicht per gebied, juni 2021, Gemeente Bodegraven Reeuwijk

[3] Praktijkverhaal: jaren zeventig-huis met warmtepomp naar energieneutraal, zie <https://www.vakbladwarmtepompen.nl/projecten/artikel/2020/06/persoonlijk-praktijkverhaal-jaren-zeventig-huis-met-warmtepomp-naar-energieneutraal-1016139>

[4] Eindrapport HyWay27, PWC, 2021, te downloaden via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/30/eindrapport-onderzoeksproject-hyway27>

[5] Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019, Ministerie van Binnenlandse Zaken

en Koninkrijksrelaties (VII), Rapport bij het jaarverslag 2019, te vinden via <https://www.rekenkamer.nl/actueel/nieuws/2020/05/20/aardgasvrije-wijken-te-hoge-verwachtingen-gewekt>